

Výběr učebního materiálu pro výuku anglického jazyka

Na základě zkušeností z praxe lze konstatovat, že si preprimární pedagogové stále více uvědomují význam integrace cizích jazyků do výchovně-vzdělávacího procesu mateřské školy. Má-li však být seznamování s cizím jazykem efektivní, je nezbytné vynaložit potřebné úsilí na přípravu. Pouze systematická příprava, promyšlené postupy a spolupráce mezi pedagogy totiž přináší kvalitní a měřitelné výsledky.

Bc. LENKA OTŘÍSALOVÁ

Uvažujeme-li o zařazení cizího jazyka do školního či třídního vzdělávacího programu konkrétní školy, musíme dobře zvážit nejen otázku dokumentace a metodického vedení dětí, ale také zajištění pomůcek. Neměli bychom přistupovat na nátlak ze strany rodičů, protože zkušenosti potvrzují, že v tomto případě velmi často vítězí kvantita na úkor kvality. Dobrý a iniciativní učitel potřebuje dostatek času na přípravu systematické jazykové výuky a potřebných pomůcek.

I Obsahově a jazykově integrované učení

V současné době si učitel mateřské školy může vybrat z celé řady učebnic, jazykových kurzů pro děti raného věku i metodik. Učebnice tvoří významný doplňkový materiál pro výuku dětí předškolního věku. Bohužel se na trhu nemůžeme setkat s konkrétní učebnicí vytvořenou pro potřeby výuky dětí předškolního věku v nejazykových mateřských školách, v rámci níž by byla témata uspořádána tak, aby přehledně naplňovala požadavky RVP PV a současně podporovala **metodu CLIL (Content Language Integrated Learning)**, tedy obsahově a jazykově integrované

učení. Tuto metodu významně podporují školské systémy zemí Evropské unie, ale využívá se i v českém základním školství. Do českých mateřských škol si však cestu teprve hledá, přitom právě výuka cizích jazyků v mateřských školách k této metodě (možná nevědomky) směřuje přirozenými výchovnými a pedagogickými přístupy a věřím, že v budoucnu zde svůj smysl a význam nalezne.

I Požadavky na učebnici vhodnou pro každodenní seznamování s cizím jazykem

Setkáváme se s řadou učebnic, které odkazují na naplňování požadavků RVP PV, velmi často jsou však zpracovány po jednotlivých lekcích. Vyhovují externím učitelům či lektorům po omezený časový úsek, ale nerespektují potřeby učitele mateřské školy, který chce děti **seznamovat s cizím jazykem denně – v krátkých časových úsecích a bilingvní formou**. Učebnice by měla být zpracována flexibilně, otevřeně, pro každodenní využití a představovat užitečného pomocníka, který by měl splňovat několik důležitých parametrů. Volba učebnice je na pečlivém uvážení učitele, který se výuce cizího jazyka v mateřské škole věnuje.

Děti předškolního věku nemají možnost využívat schopnosti čtení

a psaní, proto je klíčová **grafická stránka, celkové grafické zpracování**, ale i další oblasti. Učitelé by měli věnovat pozornost podobě a celkovému zpracování učebnice vzhledem k pravidelnému využívání v praxi, to znamená, že dítěti by se mělo s pomůckou dobře manipulovat a měla by být vhodná i k samostatné práci. V tomto směru se nejlépe osvědčily **učebnice zpracované do podoby tzv. pracovních sešitů**. Neméně významnou záležitostí je **vlastní zpracování a pojetí pracovních listů** uvnitř učebnice. Provedení na křídlovém papíru neumožňuje dětem vybarvovat pastelkami (anebo jen velmi obtížně – dítě je nuceno vytvářet nepřirozený, „umělý“ přítlak na tužku či pastelku). **Obrazový doprovod** odráží nejen celkový vzhled učebnice, ale podněcuje i prvotní motivaci dítěte (touhu chtít s učebnicí pracovat), a je-li obrazové provedení zpracováno v dostatečné velikosti, bez zbytečného důrazu na drobné detaily, poskytuje zároveň možnost dobrého zrakového vjemu.

I Podpora klíčových kompetencí

Z hlediska potřeb učitele je nutné věnovat pozornost oblastem směřujícím k naplňování požadavků RVP PV, příslušných oblastí i kompetencí. Učebnice by neměla sloužit „pouze“ k osvojování slovní zásoby a jejímu opakování, ale měla by rozvíjet dítě komplexně. To znamená, že by měla rozvíjet:

- a) kompetence k učení** (např. pozorování, zkoumání, porovnávání s přihlédnutím k propojení slovní zásoby v mateřském i cizím jazyce – barvy obrázků, velikost...);
- b) kompetence k řešení problémů** (kupř. propojení cizího a mateřského jazyka při řešení jednoduchých početních úkonů);

STORY PRACTICE

2 Trace and colour. Say.

6

Practice: I'm (Timmy).

Ilustrační ukázka vhodného pracovního listu

- c) kompetence komunikativní** (kvalitní osvojení slovní zásoby v cizím jazyce vede k dokonalému propojení gest, mimiky a slova jako nositele významu);
- d) kompetence sociální a personální** (v rámci rozhovorů s učitelem je dítě seznamováno s děním ve světě; chápe, že lidé svým chováním ovlivňují budoucí události; seznamuje se s významem abstraktních pojmů, jako je agresivita, lhostejnost, násilí...);
- e) kompetence činnosti a občanské** (dítě chápe různé jevy a děje a při činnostech s učebnicí vidí i konkrétní výsledky).

Co by tedy měla učebnice splňovat s přihlédnutím k obsahovému členění, aby rozvíjela vědomosti, schop-

nosti a návyky dítěte předškolního věku? Měla by odporovat **základní činnosti směřující k rozvoji:**

- a)** koordinace ruky a oka;
- b)** rytmičtva a poslechu;
- c)** orientace dítěte v prostředí, čase a místě;
- d)** jemné motoriky;
- e)** tvořivosti dítěte v oblasti výtvarných aktivit či dramatizace;
- f)** kooperativních dovedností, jako je vzájemný respekt, tolerance a prosociální chování (například společné plnění úkolů dětmi, samostatné vytváření pravidel apod.).

Aby bylo možné rozvíjet dítě komplexně, musí učitel **zařazovat řadu aktivit a činností střídání**, aby děti udržely pozornost a brzy neztratily

zájem. Cesta výuky v ohraničeném časovém úseku vyučovací hodiny vhodnou cestou není.

Cizí jazyk by měl být úzce spjat s tématy v českém jazyce a měl by se stát **přirozenou součástí aktivit školy či třídy**, nikoli být „uměle“ oddělován. V rámci střídání různých typů činností a aktivit rozvíjí učitel prostřednictvím práce s učebnicí **kognitivní funkce** dítěte, upevňuje prostorové vnímání a využívá učebnice jako součásti **portfolia dítěte**.

Činnosti směřuje k osvojování, upevňování a opakování **slovní zásoby**, rozvíjí **smysly dítěte** (zrak, sluch, hmat) a současně přihlíží ke smyslovým preferencím dítěte.

Může pracovat individuálně, frontálně i v malých skupinách. Učebnice je rovněž prostředkem pro

podporu činností předcházejících čtení a psaní i předmatematickým dovednostem.

Děti si k učebnici vytvářejí vztah, učí se zodpovědnosti a učebnice se zároveň stává prostředkem pro rozšíření komunikace s rodičem, který může uceleně sledovat pokroky svého dítěte, zapojovat se do výchovně-vzdělávacího procesu a konzultovat s učitelem možnosti rozvoje svého dítěte v problémových oblastech.

Závěrem dodejme, že úloha učebnice jako doplňkového materiálu je v mateřské škole mnohem širší, než se může na první pohled zdát. Jednoznačně musí splňovat funkci materiálu, s nímž se učitelé dobře pracuje v přímé pedagogické praxi.

Svým zpracováním a pojetím musí naplňovat požadavky RVP PV v konkrétních oblastech a rozvíjet příslušné kompetence.

Graficky by měla být poutavá a koncepčně pojatá tak, aby vyhovovala praktickému použití dítětem předškolního věku. Vždy se vyplatí předem knihu podrobně prostudovat, rozmyslet si, na co konkrétně budeme učebnici využívat, a ještě před zahájením jazykového vzdělávání s ní seznámit rodiče dětí.

Bohužel se setkáváme s případy, kdy rodiče cizí jazyk v mateřské škole odmítají. Mají pocit, že jejich dítě bude přetěžováno. Tento přístup a přesvědčení je typický pro rodiče, kteří nemají relevantní informace, zkušenosti se vzděláváním dětí ani

s metodikou výuky cizích jazyků u dětí předškolního věku.

Kvalitní „informační kampaní“, seznámením rodičů s učebním materiálem a pomůckami můžete těmto situacím předejít. ■

Autorka působí jako učitelka mateřské školy a lektorka dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků mateřských škol

Příklad struktury a plánování aktivit s učebnicí (s ohledem na naplňování požadavků RVP PV):

Dítě a jeho tělo

Dílčí vzdělávací cíle:

- zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky

Vzdělávací nabídka:

- využití grafických činností

Očekávané výstupy:

- splnit úkol zadaný učitelem
- ovládat koordinaci ruky a oka

Dítě a jeho psychika

Jazyk a řeč

Dílčí vzdělávací cíle:

- rozvoj komunikačních dovedností

Vzdělávací nabídka:

- slovní hádanky (najdi:...; ukaž...)
- rytmižace slov s použitím obrázků v učebnici

Očekávané výstupy:

- sledovat očima zleva doprava
- poznat některá písmena a číslice, samostatně je reprodukovat
- projevovat zájem o knihy,
- učebnice

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Dílčí vzdělávací cíle:

- vytváření základů pro práci s informacemi

Vzdělávací nabídka:

- činnosti zaměřené na jednoduché obrazově-znakové systémy (písmena, číslice, piktogramy apod.)

Očekávané výstupy:

- postupovat a učit se dle instrukcí učitele
- vnímat a rozvíjet vědomí, že učít se novým věcem je zajímavé
- chápat základní matematické pojmy

Sebepojetí, city, vůle

Dílčí vzdělávací cíle:

- získání schopnosti ovládat své chování, respektovat pravidla

Vzdělávací nabídka:

- činnosti podporující rozvoj pozitivních lidských vlastností; zaměřit se i na to, čím se lidé od sebe liší

Očekávané výstupy:

- vyvinout volní úsilí – soustředit se na činnost, dokončit ji

Dítě a ten druhý

Dílčí vzdělávací cíle:

- rozvoj komunikačních dovedností (verbálních i neverbálních)

Vzdělávací nabídka:

- kooperativní činnosti ve dvojicích i skupinkách

Očekávané výstupy:

- spolupracovat s ostatními

Dítě a společnost

Dílčí vzdělávací cíle:

- seznamování se světem dospělých lidí, práce, kultury

Vzdělávací nabídka:

- tvůrčí činnosti (kreslení, malování, vybarvování)

Očekávané výstupy:

- utvořit si základní povědomí o společenských normách a pravidlech

Dítě a svět

Dílčí vzdělávací cíle:

- poznávání jiných kultur
- rozvoj úcty k životu

Vzdělávací nabídka:

- práce s obrazovým materiálem

Očekávané výstupy:

- zvládat běžné nároky kladené na dítě (otevří si knihu, zavří knihu, uklid pastelky...)